

DOI:
УДК 72.01

к.арх., доцент **Арзілі Г.Ю.**,
nonlineararchh@mail.ru, ORCID: 0000-0002-9033-3823,
Київський національний університет будівництва і архітектури

МІФО-ТОПОНІМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ

Міфо-топонімічний потенціал, визначаючи цінність матеріальної і духовної культури місця, позначений важливим культурним фактором формування громадських просторів, що відіграє визначальну роль у виборі функціонального зонування використання території, а також і у виборі засобів архітектурно-художнього вирішення громадських просторів.

Ключові слова: міське середовище; громадський простір; генетична пам'ять етносу; «Genius loci» (дух місця); міф; міфо-топонімічний потенціал.

Постановка проблеми. Сучасна глобалізація суспільного розвитку охоплює всі сфери життєдіяльності людини, невілюючи особливості місця і часу. При цьому відбувається трансформація національних і культурних цінностей. Але, є деякі «наскрізні» елементи, які залишаються незмінними. Саме міфи як форма збереження й передачі генетичної пам'яті етносу, його соціальної інформації, інтелектуального, морального, естетичного досвіду, духовного рівня його культури складають основу етногенетичного потенціалу місця – міфо-топонімічний потенціал. В цьому контексті, актуалізація міфо-топонімічного потенціалу, як найважливішої частини нематеріальної культурної спадщини, фактора збереження національної самобутності території, що відображає генетичний код нації, набуває важливого значення у виборі функціонального зонування використання території, а також і у виборі засобів архітектурно-художнього вирішення громадських просторів.

Методика дослідження передбачає використання системного аналізу і синтезу, структурно-функціонального підходу, методу класифікації.

Обговорення результатів.

До цього часу у повній мірі питання щодо знаходження взаємозв'язків між архітектурно-містобудівною практикою й генетичною пам'яттю етносу не знайшли свого відображення в міжнародних угодах, що регламентують відносини держав у сфері охорони культурної спадщини: Хартії по збудованій вернакулярній спадщині (Charter on the Built Vernacular Heritage) (1999 р.) [1], Квебецькій Декларації ІКОМОС (2008 р.) [2], Принципах Валлетти щодо збереження та управління історичними містами й урбанізованими територіями,

ІКОМОС (2011 р.) [3] ін.; правових законах інших держав та міжнародних угодах щодо регулювання охорони нематеріальної культурної спадщини: Законі Японії «Про охорону культурних цінностей» (1950 р.) [4], Законі Південної Кореї «Нематеріальні культурні цінності» (1962 р.) [5], Рекомендації ООН щодо збереження традиційної культури і фольклору (1989 р.) [6], Конвенції ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини (2003 р.) [7], Всесвітньому форумі з охорони фольклору, ЮНЕСКО і ВОІВ, Таїланд (1997 р.) [8]; чинних Законах в Україні «Про основи містобудування» (1992 р.) [9], «Про архітектурну діяльність» (1999 р.) [10], «Про Генеральну схему планування території України» (2002 р.) [11], «Про землеустрій» (2003 р.) [12], «Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» (2007 р.) [13], «Про регулювання містобудівної діяльності» (2011 р.) [14], будівельних нормах - також не встановлено комплексу якісних та кількісних показників і вимог, які регламентують облік «духу місця» при розробці та реалізації містобудівних об'єктів; Законах України щодо охорони нематеріальної культурної спадщини «Про культуру» (2011 р.) [15], «Про приєднання України до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини» (2008 р.) [16], «Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини» (2008 р.) [17] також ці питання не знайшли відображення. Метою Державної програми є створення належних умов для охорони та збереження нематеріальної культурної спадщини шляхом проведення культурно-мистецьких заходів, разом з цим, питання щодо врахування міфу як важливого активу нематеріальної культурної спадщини у містобудівній діяльності не розкрито. Це можна пояснити недостатньою увагою взагалі до міфо-топонімічних факторів і аспектів, що являють собою найважливішу частину нематеріальної культурної спадщини, облік якої може і повинен відігравати важливу, а іноді визначальну роль у виборі функціонального зонування використання територій, а також і у виборі засобів архітектурно-художнього вирішення громадських просторів.

Глибинним джерелом міфо-топонімічного потенціалу є фольклор, локалізований на конкретних територіях, що ідентифікує конкретне місце «Genius loci» (дух місця). Аналіз наукової літератури, присвяченій дослідженню «духа місця» (О.Ф. Лосєва, Ф.Ф. Зелінського, Р. Оніанса, Г.У. Шмідта, К. Гельвеція, Д. Дідро, І. Канта, І.-Г. Гердера, І. Вадіана, К. Геснера, А. Гумбольдта, О.І. Герцена, М.М. Бахтіна, І.А. Єдошиної) показав, що поняття «духу місця», яке використовується в різних галузях гуманітарних знань, активно входить до культурного, ідеологічного, економічного контекстів зводиться лише до філософського поняття «Genius loci». Залучення робіт з архітектурно-містобудівної науки: К. Норберга-Шульца, В. Вухера, М. Недденса, В.В. Розанова, І.М. Гревса, Н.П. Анциферова, Д.С. Лихачова, П.А. Флоренського, К.

Дейя, Д. Саймондса також показало, що поняття «духу місця» в працях авторів достатньо не визначено, щоб можливо було його враховувати в архітектурно-містобудівній діяльності як фактор формування громадських просторів.

Проблема організації громадських просторів почала розглядатися з 1970-х років у країнах Європи та Північної Америки. Датський архітектор та консультант з міського дизайну Ян Гейл робить увагу на організації міських просторів, покращенні якості життя за рахунок послідовного і раціонального підходу до дизайну міського середовища, що полягає в соціологічному і психологічному дослідженні міського простору. На думку Я. Гейла, справжнє місто для людей повинно бути Живим, Безпечним, Привабливим, Стійко розвиваються і Здоровим (Lively, Safe, Attractive, Sustainable and Healthy). Я.Гейл є засновником нового урбанізму (New Urbanism), що ґрунтується на концепції компактного екологічного пішохідного міста на противагу «хворому» автомобільному, який прагне до розповзання мегаполісу. Новий урбанізм закликає повернути місто його жителям і зробити його доступним і приязним завдяки зручності розташування і пішохідної (або велосипедної) доступності всіх будівель, при яких більшість об'єктів знаходиться в межах 10 - 20-хвилинної ходьби від будинку до роботи на взаємопов'язаних невеликих вулицях, які забезпечують перерозподіл транспорту і полегшують пересування пішки, а також позбавляють місто від заповнення його парковок і гаражів. Все необхідне для людини сконцентровано в одному мікрорайоні: житлові будівлі, магазини, офіси; крім об'єднання будівель різного функціонального призначення, відбувається змішання (assembling) і людей різного віку, рівня доходів, культур, бекграунду і національностей. Ідеологічну парадигму автора відображено у його книгах, а саме: «Public Spaces, Public Life» [18], «Life Between Buildings» [19], «New city spaces» [20], «New City Life» [21], «Cities for People» [22], «How to Study Public Life» [23].

Разом з тим, Я. Гейлом не досліджено питання про необхідність врахування міфу як найважливішої частини нематеріальної культурної спадщини у формуванні та організації громадських просторів. Оскільки крім містобудівних, природно-кліматичних, соціально-демографічних, науково-технічних факторів формування громадських просторів міфо-топонімічний потенціал, визначаючи цінність матеріальної і духовної культури місця, виступає важливим культурним фактором формування громадських просторів.

Громадський простір – це відкрита для доступу всіх громадян територія масового місцезнаходження людей у місці, призначена для різних функціональних процесів життєдіяльності людини. Громадські простори з'явилися на ранніх етапах розвитку цивілізації як об'єкти зосередження різноманітної діяльності міського населення [24]. Спочатку вони виконували

суспільну, релігійну, торгівельну, видовищну функції, а з часом, їх функціональне призначення стало більш різноманітним, поліфункціональним. Одні з перших громадських просторів – це Храмові дороги в Стародавньому Єгипті, кінцевою або проміжною метою якої був обеліск, портал, колона або храм. У Древній Греції та Древньому Римі важлива частина життя населення проходила у громадських просторах, основною функцією яких були: соціальна, комунікаційна, політична, релігійна, культурна, рекреаційна, торгівельна. У Древній Греції громадські простори стали різноманітніші за функцією. З релігійною функцією з'явилися акрополі (храмові комплекси); з торговою функцією – агори (площа, яка сполучала в собі релігійну, політичну і торгову функції). У Древньому Римі громадськими просторами були форуми та амфітеатри. Форуми задовольняли потреби населення в торгівлі і громадському житті, а амфітеатри слугували для народних зібрань і видовищ. У великих містах було розвинуто систему спеціалізованих форумів (громадські, храмові, торгівельні), в основному розташовані на одній осі і з'єднуються між собою. Форуми становились поліфункціональними, в котрих частина їх території призначалась для крамниць, друга – для публічних церемоній, проведення виборів, релігійних святкувань тощо [25]. В період середньовіччя громадські простори водночас мали торгову, цивільну, релігійну функції. Вулиці і дороги були криволінійні, заплутані, утворювалась безліч безвиходів, кварталів неправильної форми. Перетини вулиць і доріг ускладнилися, і кількість променів, що входять і виходять, в одному вузлі могла досягати від п'яти до дванадцяти. Відсутність прямих і чітких вулиць призводила до ізоляваності і камерності громадських просторів. Площі отримали неправильне формоутворення та диференціювались за призначенням: торгові, соборні, ратушні. Торгові площі мали великі розміри, правильні плани і заповнення простору у вигляді колодязів, фонтанів, басейнів. Соборні не були самостійними елементами міської забудови, вони лише доповнювали храми. Ратушні площі мали різноманітну в плані форму і невеликі розміри. Домінуючими елементами ратушних площ були ратуші, які розташовувалися в кутах, посередині площі або виступали із загальної забудови [25]. Характерною для середньовічних громадських просторів рисою є щільна лінія забудови з однаковою висотою будинків (площа Сан-Марко у Венеції, ринкова площа Гранд-Плас у Брюсселі, Олд Маркет в Ноттенгімі). В епоху Відродження громадські простори були геометрично правильними за планом (квадрат, прямокутник, овал, коло), за функціональним призначенням більш різноманітними та формувались як сцена видовищ, які допомагають маніпулювати свідомістю мас і стверджувати престиж політичної і релігійної влади.

Необхідно відмітити, що громадські простори досить різноманітні за своїми характеристиками і критеріями диференціації. Так, за особливостями візуального зв'язку із середовищем громадські простори поділяють на: замкнені, напівзамкнені, відкриті; за функціональним призначенням: соціально-подієві, рекреаційні, лікувально-профілактичні, навчально-виховні, культурно-освітні, торгівельно-побутові, фізкультурно-спортивні, транспортні, пішохідно-транспортні; за просторово-об'ємним рішенням: відкриті (урбаністичні (площі, пішохідні вулиці) та «зелені» (парки, сквери, бульвари)) та закриті, які розташовані з середині будівлі або на відокремлених територіях; за територіальною ознакою: центральні (загальноміські) та периферійні (районного значення); за періодичністю відвідування населенням: повсякденного користування, періодичного користування, епізодичного користування.

Громадські простори включають відповідне предметно-просторове наповнення, необхідне для основних процесів життєдіяльності людини. На основі структурно-функціонального підходу визначено основні структурно-планувальні елементи громадських просторів, а методом класифікації їх розділено за домінуючою ознакою на: *архітектурні споруди* (житлові (будинки, квартири сімейного розселення; будинки суспільного розселення; готельні заклади; установи житлово-комунального господарства), громадські (будівлі, споруди та приміщення: дошкільних навчальних закладів; навчальних закладів; охорони здоров'я та відпочинку; фізкультурно-оздоровчі та спортивні; дозвілля, культурно-видовищні та культові споруди; торгівлі та харчування; підприємств побутового обслуговування; соціального захисту населення; науково-дослідницьких установ, проектних та громадських організацій та управління; транспорту, призначені для безпосереднього обслуговування населення; комунального господарства (крім виробничих, складських та транспортних будівель та споруд)) [26]; *площинні споруди* (вулиці і дороги (магістральні та місцевого значення), площі (громадські, транспортні, транспортно-пішохідні)); *твори монументально-декоративного мистецтва* (скульптура (рельєф, кругла скульптура), надгробники, мозаїка, панно, вітраж)); *елементи ландшафту* (ліс, священні гаї, священне джерело, гори, річки, море, ставок, водоспади, джерела, яр); *твори садово-паркового мистецтва* (парки (малі архітектурні форми), зелені насадження (партери, боскети, куртини), водні об'єкти (водні пристрої, водойми й водотоки)); *пам'ятники археології* (кам'яні статуї, стародавні місця поховань, могильники, гробниці, наскальні зображення, мегаліти, руїни, печери, кургани, залишки стародавніх поселень, городища, залишки стародавніх укріплень, каналів, доріг).

Саме громадські простори відображають усю різноманітність соціальних процесів, що відбуваються у суспільстві. Громадські простори є носієм «духу

місця» - міфо-топонімічного потенціалу. Міфо-топонімічний потенціал генерується свідомістю соціуму на основі історичних фактів і подій, біографій видатних людей, пов'язаних з містом, історичних, географічних, природних і економічних особливостей території, щодо якої міфи виникають. Залежно від соціальної значущості інформації, притаманній конкретній території, та її міфологічної інтерпретації, населення інтерпретує її в своїй свідомості в форми віртуальної реальності, яка є частиною його способу життя і місцевої культури. Розчиняючись в національному характері, в суспільній свідомості, міфи виступають фундаментальною основою існування єдності суспільства, етносу, та є основою моральної та правової регламентації поведінки населення у відповідності до місць локалізації генетичної пам'яті етносу.

Громадські простори постійно потребують вдосконалення їх формування з урахуванням наступних принципів: етногенетичної спадкоємності місця; функціонального зонування; естетичної привабливості і самобутності тощо. Принцип етногенетичної спадкоємності місця полягає у: виявленні фольклорної інформації та її соціокультурної цінності, притаманній території дослідження, за рахунок проведення науково-дослідних, пошукових заходів (аналітичного збору і аналізу історичних документів, фольклорних джерел); фіксуванні фольклорної інформації (нематеріальної культурної спадщини) у громадських просторах за допомогою відповідних структурно-планувальних елементів; охорони об'єктів нематеріальної культурної спадщини за рахунок визначення меж та режимів використання зон охорони міфо-топонімічних потенціалів що забезпечує охорону його цілісності та автентичності в межах якої встановлюється відповідний режим використання.

Дотримання принципу етногенетичної спадкоємності місця особливо необхідно враховувати при формування громадських просторів з великою кількістю міфо-топонімічних потенціалів. Необхідна містобудівна та соціальна активізація міфо-топонімічного потенціалу. Під містобудівною активізацією розглядається виявлення і збереження міфів та фіксація їх у матеріальній формі в громадських просторах; під соціальною активізацією розуміється формування відповідних форм поведінки населення щодо місць локалізації генетичної пам'яті місця що відбуватиметься за рахунок впливу міфу на свідомість та підсвідомість населення. Ефект «програмування» населення виникатиме незалежно від того чи людина сприйматиме міф свідомо чи ні, знаходиться вона безпосередньо в місцях локалізації міфо-топонімічного потенціалу чи ні, контактує з елементами цього потенціалу чи ні, але й дистанційно, поза ним, що визначається ареалом поширення міфу на локальному, регіональному, територіальному і світовому рівнях. Такий підхід сприятиме зростанню соціальної значущості місць, що володіють етногенетичної пам'яттю, важливою

для соціуму на конкретному етапі історичного розвитку. Поняття соціальна активізація міфо-топонімічного потенціалу має дуже широке значення від об'єкту фіксації генетичної пам'яті етносу до функціонального наповнення громадського простору.

На основі системного аналізу визначено ролі міфу у формуванні форм поведінки населення щодо місць локалізації генетичної пам'яті місця, а саме: соціалізуюча, виховна, мнемотично-орієнтована, нормативна, сигнативно-моделююча (сприяє побудові символічно-знакової системи дійсності та моделюванню в ній міфологічних подій для відтворення людиною як зразків поведінки, наслідування загальному паттерну поведінки), пізнавальна, світоглядна, телеологічна (задає набір цілей і завдань життєдіяльності соціуму), естетична (виконує роль емоційно-естетичного вдосконалення людини); емоційна (сприяє психічно-чуттєвому розвитку особистості, виконує роль емоційного стабілізатора).

За допомогою методу класифікації автором запропоновано класифікаційну схему міфів за видами (історико-біографічні, історичні, культурологічні, релігійні, етнічні, топонімічні, політичні, соціально-економічні), а за допомогою структурно-функціонального підходу виділено реальні та ймовірні зв'язки між різними за видами міфами та структурно-планувальними елементами громадських просторів. Це складає основу формування функціональних містобудівних та архітектурно-просторових структур із заданими функціональними, морфологічними та семантичними властивостями міського середовища, які значною мірою визначають регламент використання громадського простору та сприяють формуванню планувальних обмежень доречних видів діяльності й регламентації функціонального зонування в ньому. Функціональне використання території з міфо-топонімічним потенціалом виражається в планувальних обмеженнях щодо освоєння забудови, транспортної та інженерно-технічної інфраструктур, щодо використання території для різних видів діяльності (комунікація, управління, виробництво послуг, виробництво інформації). Якщо міфо-топонімічний потенціал вбудовується в територію історичного середовища міста, то мова йде про реконструкцію об'єктів і просторів, при якій міфо-топонімічні потенціали розглядатимуться як вузли в структурі міста, відповідно до пункту 13.1.10. ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій», необхідно буде включити до системи загальноміських, селищних і сільських громадських центрів, пішохідних зв'язків, туристичних маршрутів, з урахуванням п.8.6.4. [27]. Необхідно зв'язати міфо-топонімічні потенціали з транспортною системою, якщо це центр міського значення - зв'язати з міськими магістралями. Потенціали повинні виділятися безтранспортними пішохідними зонами, режимами їх охорони. Якщо територія розташована поза

межами історичного міста - то необхідно транслювати в середовище міфо-топонімічні потенціали що мають зв'язок з генетичною пам'яттю етносу, або створювати синтетичні (не мають зв'язок з генетичною пам'яттю етносу). Якщо міфо-топонімічні потенціали не мають чіткої географічної прив'язки до території, їх розподіл по території повинен здійснюватися з урахуванням тих видів діяльності, на які цю територію розраховано, відповідно до генерального плану населеного пункту.

Розглядаючи міфи середовища як фактори критерію в процесі управління розвитком громадських просторів і їхніх елементів, визначено, що вони відіграють важливу, а іноді визначальну роль у виборі функціонального зонування використання територій, а також і у виборі засобів архітектурно-художнього вирішення громадських просторів. На базі цього автором передбачено створення спеціального науково-проектного документу - міфо-топонімічного опорного плану, який виконується у складі генеральних планів історичних населених місць та на якому фіксується інформація про наявність різних видів і форм міфо-топонімічного потенціалу, типів його локалізації, ареалу розповсюдження та рівня значення, меж зон їх охорони. Даний документ необхідний при складанні містобудівних умов та обмежень (зокрема формуванні громадських просторів), підготовці завдань на проектування, розробленню і погодженню відповідних видів проектної документації, передбаченої законами України.

Висновки.

Міфо-топонімічний потенціал розглянуто в якості фактора критерію в процесі прийняття рішень по функціональному зонуванню території, видів і форм функціонального використання громадських просторів та їх окремих елементів (споруд) в процесі ухвалення рішень. Міфо-топонімічний потенціал використовується в якості критерію в процесі управління розвитком громадських просторів і їх елементів.

Обґрунтовано необхідність містобудівної та соціальної активізації міфо-топонімічних потенціалів у громадських просторах, що базуються на виявленні нематеріальної культурної спадщини, її фіксації структурно-планувальними елементами у громадських просторах, встановленню меж зон їх охорони, а також формуванню відповідних форм соціальної просторової поведінки населення в місцях локалізації міфо-топонімічних потенціалів (генетичної пам'яті етносу), виступаючи при цьому регламентуючою основою поведінки населення.

Містобудівна та соціальна активізація нематеріальної культурної спадщини у громадських просторах – органічний шлях постійного оновлення

громадських просторів і розвитку національної самобутності територій на тлі сучасної глобалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Charter on the Built Vernacular Heritage. 1999. – Режим доступу: // https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/vernacular_e.pdf.
2. Quebec declaration on the preservation of the spirit of place. Canada. 2008. -Режим доступу: [http:// https://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-646-2.pdf](http://https://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-646-2.pdf).
3. The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas. ICOMOS- 2011. Режим доступу: https://www.icomos.org/Paris2011/GA2011_CIVVIH_text_EN_FR_final_20120110.pdf.
4. Law for the Protection of Cultural Property. Law № 214, May 30, 1950. Japan. Tokio.– Режим доступу: https://en.unesco.org/sites/default/files/japan_law_protectionproperty_entno.pdf.
5. South Korea's Intangible Cultural Property Act (1962). – Режим доступу: [https://en.wikipedia.org/wiki/Intangible_Cultural_Property_\(South_Korea\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Intangible_Cultural_Property_(South_Korea))
6. Рекомендації ООН щодо збереження традиційної культури і фольклору (1989 р.). – Режим доступу: <https://honchar.org.ua/p/rekomendatsiya-oon-pro-zberezhennya-tradytsijnoji-kultury-ta-folkloru/>.
7. Конвенції ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини (2003 р.) – Режим доступу: <http://uccs.org.ua/konventsii-pro-okhoronu-nematerialnoi-kulturnoi-spadshchynu-2/>.
8. UNESCO-WIPO World Forum on the Protection of Folklore, Phuket, Thailand, 1997. – Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000125858>
9. Про основи містобудування Верховна Рада України; Закон від 16.11.1992 № 2780-XII. Документ 2780-XII.
10. Про архітектурну діяльність. Верховна Рада України; Закон від 20.05.1999 № 687-XIV.
11. Про Генеральну схему планування території України Верховна Рада України; Закон від 07.02.2002 № 3059-III.
12. Про землеустрій. Верховна Рада України.– Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.
13. Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду. Верховна Рада України. Документ 525-V. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/525-16>
14. Про регулювання містобудівної діяльності Верховна Рада України; Закон від 17.02.2011 № 3038-VI. Документ 2614-VIII.
15. «Про культуру», Документ 2778 – VI, чинний, поточна редакція від 05.02.2020, підстава – 447 – IX.
16. «Про приєднання України до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини», Документ 132 – VI, чинний, поточна редакція - Прийнятий від 06.03.2008 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132-17>.
- 17.«Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини». Документ 995_d69, чинний, поточна редакція – Приєднання від 06.03.2008, підстава – 132 – VI - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69
18. Gehl, J., Gemzøe, L. (2004) Public Spaces, Public Life, Danish Architectural Press.
19. Gehl, J. (1987) Life Between Buildings: Using Public Space, Van Nostrand Reinhold, New York.
20. Gehl, J., Gemzøe, L. (2000) New City Spaces, The Danish Architectural Press. Copenhagen.
21. Gehl, J. et al. (2006) New City Life, The Danish Architectural Press, Denmark.
22. Gehl, J. (2010) Cities for People, Island Press.

23. Gehl, J., Svarre, B. (2013) *How to Study Public Life*, Island Press.

24. Оніщенко-Швец Л. Функції громадських просторів міста: розвиток в часі та проторі / Л. Оніщенко-Швец//Досвід та перспективи розвитку місто України. – 2013. – Вип.24. – С. 54-61.

25. Вотинин М.А. Реновация и гуманизация общественных пространств в городской среде : монография / М.А. Вотинин ; Харьков. нац. ун-т гор. хоз-ва им. А.Н. Бекетова. – Харьков : ХНУГХ им. А.Н. Бекетова, 2015. – 153 с.

26. Дьомін М.М., Сингаївська О.І. Містобудівні інформаційні системи. Містобудівний кадастр. Первинні елементи містобудівних об'єктів/ М.М. Дьомін, О.І. Сингаївська; Київськ.нац.ун-т будівництва і архітектури. – Київ: Фенікс, 2015. – 216 с.

27. ДБН Б.2.2-12:2019: Планування та забудова територій (чинні від 1.10.2019).- К., 2019.

к.арх., доцент Арзили А.Ю.,

Київський національний університет будівництва і архітектури

МИФО-ТОПОНИМИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ ПРОСТРАНСТВ

Мифо-топонимический потенциал, определяя ценность материальной и духовной культуры места обозначен важным культурным фактором формирования общественных пространств, который играет определяющую роль в выборе функционального зонирования использования территории, а также и в выборе средств архитектурно-художественного решения общественных пространств.

Ключевые слова: городская среда; общественное пространство; генетическая память этноса; «Genius loci» (дух места); миф; мифо-топонимический потенциал.

PhD, docent Arzili Ganna Yuriivna,

Kyiv National University of Construction and Architecture

MYTHO-TOPONYMIC POTENTIAL AS A FACTOR OF FORMATION OF PUBLIC SPACES

The article is devoted to the study of mytho-toponymic potential as the most important part of intangible cultural heritage, the factor of preserving the national identity of the territory, its self-identification, cultural identity, reflecting the genetic code of the nation, its genetic memory.

The mytho-toponymic potential, determining the value of the material and spiritual culture of the place, is designated by an important cultural factor in the formation of public spaces, which plays a decisive role in choosing the functional

zoning of the use of the territory, as well as in choosing the means of architectural and artistic solution of public spaces.

Performed analysis of the current state of research on intangible cultural heritage of international agreements governing relations between states in the field of non-materiao cultural heritage protection, legal laws of the first states in the world governing the protection of intangible cultural heritage, current urban laws in Ukraine, building codes, laws of Ukraine on intangible cultural protection heritage, scientific literature.

Public spaces, reflecting all the diversity of social processes taking place in society, are defined as the main carrier of the "spirit of the place" - the mytho-toponymic potential. Dissolving in the national character, in the public consciousness, myths are defined as the fundamental basis of the unity of society, ethnicity, the basis of moral and legal regulation of population behavior in accordance with the localization of genetic memory of the ethnos. Based on a systematic analysis, the role of myth in shaping the behavior of the population in relation to the localization of genetic memory of the place is determined.

Considering the myths of urban environment as factors of criterion in the process of managing the development of public spaces and their elements, it is determined that they play an important and sometimes decisive role in choosing the functional zoning of territories, as well as in choosing architectural and artistic solutions of public spaces. The author substantiates the creation of a special research and design document - mytho-toponymic reference plan of the territory, necessary for the preparation of urban conditions and restrictions (including the formation of public spaces), preparation of design tasks, development and approval of relevant project documentation provided by Ukrainian law.

Key words: urban environment; public space; genetic memory of an ethnos; "Genius loci" (spirit of a place); myth; mytho-toponymic potential.

REFERENCES

1. Charter on the Built Vernacular Heritage. 1999. – Rezhim dostupu: // https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/vernacular_e.pdf. (in English)
2. Quebec declaration on the preservation of the spirit of place. Canada. 2008. -Rezhim dostupu: [http:// https://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-646-2.pdf](http://https://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-646-2.pdf). (in English)
3. The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas. ICOMOS-2011. Rezhim dostupu: https://www.icomos.org/Paris2011/GA2011_CIVVIH_text_EN_FR_final_20120110.pdf. (in English)

4. Law for the Protection of Cultural Property. Law № 214, May 30, 1950. Japan. Tokio.– Rezhim dostupu: https://en.unesco.org/sites/default/files/japan_law_protectionproperty_entno.pdf. (in English)
5. South Korea's Intangible Cultural Property Act (1962). – Rezhim dostupu: [https://en.wikipedia.org/wiki/Intangible_Cultural_Property_\(South_Korea\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Intangible_Cultural_Property_(South_Korea)) (in English)
6. Rekomendatsii OON shchodo zberezhennya traditsiinoi kul'turi i fol'kloru (1989 r.). – Rezhim dostupu: <https://honchar.org.ua/p/rekomendatsiya-oon-pro-zberezhennya-tradytsijnoji-kultury-ta-folkloru/>. (in Ukrainian).
7. Konventsii YuNESKO pro okhoronu nematerial'noi kul'turnoi spadshchini (2003 r.) – Rezhim dostupu: <http://uccs.org.ua/konventsiiia-pro-okhoronu-nematerialnoi-kulturnoi-spadshchyny-2/>. (in Ukrainian).
8. UNESCO-WIPO World Forum on the Protection of Folklore, Phuket, Thailand, 1997. – Rezhim dostupu: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000125858>
9. Pro osnovi mistobuduvannya Verkhovna Rada Ukraïni; Zakon vid 16.11.1992 № 2780-XII. Dokument 2780-XII. (in Ukrainian).
10. Pro arkhitekturu diyal'nist'. Verkhovna Rada Ukraïni; Zakon vid 20.05.1999 № 687-XIV. (in Ukrainian).
11. Pro General'nu skhemu planuvannya teritorii Ukraïni Verkhovna Rada Ukraïni; Zakon vid 07.02.2002 № 3059-III. (in Ukrainian).
12. Pro zemleustrii. Verkhovna Rada Ukraïni.– Rezhim dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/858-15>. (in Ukrainian).
13. Pro kompleksnu rekonstruktsiyu kvartaliv (mikroraioniv) zastarilogo zhitlovogo fondu. Verkhovna Rada Ukraïni. Dokument 525-V. – Rezhim dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/525-16> (in Ukrainian).
14. Pro regulyuvannya mistobudivnoi diyal'nosti Verkhovna Rada Ukraïni; Zakon vid 17.02.2011 № 3038-VI. Dokument 2614-VIII. (in Ukrainian).
15. «Pro kul'turu», Dokument 2778 – VI, chinnii, potochna redaktsiya vid 05.02.2020, pidstava – 447 – IX. (in Ukrainian).
16. «Pro priednannya Ukraïni do Konventsii pro okhoronu nematerial'noi kul'turnoi spadshchini», Dokument 132 – VI, chinnii, potochna redaktsiya - Priinyatii vid 06.03.2008 – Rezhim dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132-17>. (in Ukrainian).
17. «Konventsiya pro okhoronu nematerial'noi kul'turnoi spadshchini». Dokument 995_d69, chinnii, potochna redaktsiya – Priednannya vid 06.03.2008, pidstava – 132 – VI - Rezhim dostupu: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69 (in Ukrainian).

18. Gehl, J., Gemzøe, L. (2004) *Public Spaces, Public Life*, Danish Architectural Press. (in English)
19. Gehl, J. (1987) *Life Between Buildings: Using Public Space*, Van Nostrand Reinhold, New York. (in English)
20. Gehl, J., Gemzøe, L. (2000) *New City Spaces*, The Danish Architectural Press. Copenhagen. (in English)
21. Gehl, J. et al. (2006) *New City Life*, The Danish Architectural Press, Denmark.
(in English)
22. Gehl, J. (2010) *Cities for People*, Island Press. (in English)
23. Gehl, J., Svarre, B. (2013) *How to Study Public Life*, Island Press. (in English)
24. Onishchenko-Shvets' L. Funktsii gromads'kikh prostoriv mista: rozvitok v chasi ta protori / L. Onishchenko-Shvets'//*Dosvid ta perspektivi rozvitku misto Ukraïni*. – 2013. – Vip.24. – Syu 54-61. (in Ukrainian).
25. Votinov M.A. Renovatsiya i gumanizatsiya obshchestvennykh prostranstv v gorodskoi srede : monografiya / M.A. Votinov ; Khar'kov. nats. un-t gor. khoz-va im. A.N. Beketova. – Khar'kov: KhNUGKh im. A. N. Beketova, 2015. – 153 s. (in Russian).
26. D'omin M.M., Singaïvs'ka O.I. Mistobudivni informatsiini sistemi. Mistobudivnii kadastr. Pervinni elementi mistobudivnikh ob'ektiv/ M.M. D'omin, O.I. Singaïvs'ka; Kiivs'k.nats.un-t budivnitstva i arkhitekturi. – Kiïv: Feniks, 2015. – 216 s. (in Ukrainian).
27. DBN B.2.2-12:2019: *Planuvannya ta zabudova teritorii (chinni vid 1.10.2019)*.- K., 2019. (in Ukrainian).